Bib-Hist

Medlemsblad for
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab

7. årgang
2009
Nummer 19

Sommeren har været god og lang, og endnu – sidst i august – kan vi fortsat nyde de mange solskinsdage. Men efteråret sniger sig ind, og med det kommer tiden med mange tilbud om oplevelser og kulturelle arrangementer.
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab udbyder også sin andel. Når dette nummer udkommer, er sommerudflugten til Hald forhåbentlig vel overstået. Vi vil i næste nummer bringe et kort referat fra turen.
Endvidere erindrer vi om Selskabets julemøde, og glæder os til snart at kunne præsentere Bibliotekshistorie nr. 9 – nummeret med flere artikler om det historiske biblioteksmøde i 1909.

Lektor ved Danmarks Biblioteksskole, Martin Dyrbye har skrevet en spændende anmeldelse af Karen Kjølhedes bog: En kulturhistorisk perle i bøgernes verden - som vi bringer i dette nummer af Bib-Hist.
Endelig bringes et kort referat fra Selskabets generalforsamling 26. maj 2009, og beretningen for 2008-2009, samt oversigt over, hvorledes den valgte styrelse har konstitueret sig for arbejdsåret 2009-2010.

Alle medlemmer og læsere ønskes god læselyst.

Anmeldelse

Lektor ved Danmarks biblioteksskole, Martin Dyrbye anmelder:
Kjølhede, Karen: En kulturhistorisk perle i bøgernes verden – En beretning om bibliotekerne i Tune Herred 1805-1970. Egå: Forlaget Ådalen:, 2009. 100 s., samt bilag. Ill.- Hft.

Bibliotekar Karen Kjølhede, der siden 1966 har boet ved Karlslunde Strand og dermed fulgt udviklingen i land- og byområderne ved Køge Bugt, har begået en meget omfattende og detaljeret bog om biblioteksudviklingen i det gamle Tune Herred. Udgangspunktet for bogen er hendes hovedopgave i biblioteks- og informationsvidenskab fra 1995. Formålet med bogen er, som forfatteren anfører i forordet, "at kortlægge, hvordan bibliotekerne i Tune Herred udviklede sig fra privat til offentlige biblioteker", og med rette drages en parallel til det øvrige Danmarks bibliotekshistorie. Kronologisk skildres et forløb fra oprettelsen af Læsebiblioteket for Greve og Kildebrønde i 1805, dvs. det først kendte bibliotek i herredet, og frem til kommunalreformen i 1970.

I de indledende afsnit redegøres kort for bogens rolle i historisk perspektiv i Tune Herred, herunder den betydning præsterne og lærerne fik for dens udbredelse blandt andet ved oprettelsen af bogsamlinger og læsekredse. Endvidere skildres den danske biblioteksudvikling i almindelighed før 1920, men i meget generelle vendinger og uden inddragelse af den nyeste litteratur på området, og navnlig Helge Nielsens og Hvenegaard Lassens klassiske bibliotekshistoriske fremstillinger er hovedgrundlaget for fremstillingen.

I de efterfølgende afsnit gennemgås med stor grundighed biblioteksudviklingen i de enkelte sogne i Tune Herred, og et meget omfattende datamateriale lægges frem for læseren og suppleret med bilagsmateriale, som muliggør videre detailstudier for særligt lokalhistorisk interesserede. Ud fra en kronologisk inddeling i afsnit (før 1900; 1900-1920 og 1920-1970) oplyses om stifterne bag bogsamlingerne / bibliotekerne; vedtægter, medlemstal, økonomi og forhold vedrørende bogbestand m.m. på en systematisk og meget overskuelig måde.

Set i sin helhed er bogen at betragte som en registrant over biblioteksudviklingen i Tune Herred, der giver læseren mulighed for at foretage tilsvarende studier for andre lokaliteter i Danmark. Til gengæld savnes en egentlig tilbundsgående analyse af det indsamlede kildemateriale, der kunne have perspektiveret undersøgelsens resultater i forhold til den danske bibliotekshistorie i almindelighed.

Der ligger et ualmindeligt stort og imponerende indsamlingsarbejde til grund for Karen Kjølhedes bog, og det er fortjenstfuldt, at den udgives til gavn og glæde for mange bibliotekshistorisk interesserede læsere. Desværre – og det må ikke tilskrives

forfatteren – er bogens billedmateriale ikke særlig vellykket i de fotografiske gengivelser. Ligeså er bogens layout, papirkvalitet og heftning af ringe kvalitet, hvilket er en skam for et ellers nydeligt bibliotekshistorisk arbejde.

Fra generalforsamling 2009

Ca. 25 medlemmer deltog i Selskabets generalforsamling, der fandt sted 26. maj 2009 på Danmarks Kunstbibliotek på Kongens Nytorv. Det var en af de gode, varme sommerdage, og i pausen mellem generalforsamlingen og det faglige arrangement fik deltagerne en rundvisning i bibliotekets spændende gamle have – og blev trakteret med en udsøgt og til lejligheden passende kølig italiensk hvidvin.

Kort referat fra generalforsamlingen:
Til dirigent blev valgt Inge Berg Hansen, som kunne konstatere generalforsamlingen indvarslet iflg. vedtægterne og således var beslutningsdygtig.
Formanden, Ole Harbo aflagde beretning 2008-2009, som findes optrykt andetsteds i dette nr. af Bib-Hist. Ingen havde bemærkninger hertil.
Kasserer Johannes Balslev fremlagde det revidere regnskab, som viste et driftsresultat på godt 37.000 kr.
Kassereren uddybede bl.a. driftsregnskabet med en bemærkning om, at posten til styrelsesmøder var overskredet i det forløbne år, da styrelsen havde valgt at forlægge et møde i Haag, hvor et af styrelsesmedlemmerne havde residens – Andrew Cranfield, direktør i EBLIDA. Om dette blev nævnt for at lokke kandidater til det efterfølgende punkt med valg til styrelsen er uafklaret, men i så fald havde det ingen virkning, da der ikke indkom yderligere kandidater til punkterne vedr. valg.
Revisionen havde ingen forbehold til regnskabet, som blev godkendt.

Generalforsamlingen godkendte regnskabet, og ligeledes godkendte man styrelsens forslag om uændret kontingent for det kommende år: 300 kr. for institutioner, 150 kr. for personlige medlemmer, dog 100 kr. for pensionister, studerende og ledige.
Der var ikke indsendt forslag til behandling på generalforsamlingen.

Valgt til styrelsesmedlemmer for 2 år blev: Ole Harbo, Johannes Balslev og Søren Carlsen (alle genvalg). Som suppleanter til styrelsen valgtes Andrew Cranfield og Tine Jørgensen, sidstnævnte er studerende på Danmarks Biblioteksskole og nyvalgt.
Revisorerne og revisorsuppleanterne er på valg hvert år. Genvalgt blev Inger Mathiesen og Inge Selfort, og Ellen Warrer Bertelsen som revisorsuppleant.

Under Eventuelt overrakte fhv. bibliotekskonsulent Jes Petersen til Selskabet messingskabelonen til Statens Bibliotekstilsyns laksegl.

Efter generalforsamlingen gav direktør, dr.phil. Patrick Kragelund en meget interessant beretning om Danmarks Kunstbibliotek, hvor han med lune og spændende historiske pointer berettede om bibliotekets historie og dets særlige opgaver, bl.a. i forbindelse med visualisering og digitalisering af de specielle materialer, som biblioteket indeholder.

Beretning 2008-2009

Publikationsvirksomhed

Medlemsbladet Bib-Hist er udkommet med nr. 17 i 2008, hvor der var et referat af generalforsamlingen og det efterfølgende faglige møde, hvor overbibliotekar Ditte Jessing fortalte om Arkitektskolens bibliotek og viste rundt i lokalerne. Heri er også trykt de nu gældende vedtægter for selskabet. Bib-Hist nr. 18 er i trykken og kommer således snart ud til medlemskredsen.
Derud over er der udsendt særskilte indkaldelser til de forskellige arrangementer i årets løb, herunder til denne generalforsamling. Bib-Hist redigeres af Bente Kaspersen, der også redigerer selskabets hjemmeside, mens dens vedligeholdelse foretages af Jakob Poulsen, Slagelse bibliotek.

Redaktionen af Bibliotekshistorie arbejder på nr. 9, der udkommer senere på året med artikler af Nan Dahlkild og Martin Dyrbye om biblioteksmødet i 1909 samt en oversættelse af Karl-Heinz Jügelts foredrag om bogbrændingen i Rostock i 1933. Steen Bille Larsen er redaktør af Bibliotekshistorie.

Møder og arrangementer

Efter det faglige møde på sidste generalforsamling var et besøg på Dronningens Håndbibliotek på Amalienborg det næste på programmet. Der var 18 deltagere og desværre var der flere tilmeldte, der ikke dukkede op, hvilket betød, at andre interesserede var blevet afvist. Jeg skal derfor anmode om, at man enten møder op eller melder afbud i så god tid, at andre får chancen for at deltage. Det var 10 år siden selskabets sidst besøgte håndbiblioteket og dets leder Kristian Gottlieb gav en kyndig og spændende indføring i bibliotekets virke og fremviste tillige de til biblioteket knyttede udstillingslokaler m.m.
Julemødet fandt sted d. 25. november på det nye humanistiske fakultetsbibliotek på Københavns Universitet på Amager. Emnet var: Universitetsbibliotekets genopståen, og vicedirektør Michael Cotta Schønberg, forskningsbibliotekar Chr. B. Knudsen og bibliotekskonsulent Torsten Schlichtkrull fortalte og viste filmklip; et morsomt og oplysende arrangement.
Det første møde i 2009 var et arrangement i Berlingske Medias hus i Gammel Mønt 1, hvor Kvindelig Læseforening holdt til i årene 1910-58. Anledningen var overrækkelsen af Werlauff-prisen til Helle Hvenegård-Lassen for hendes to bøger: Et

andet hjem- Kvindelig Læseforenings historie 1872- 1962 og Sophie Alberti-kvindesagspioner og førstedame i Kvindelig Læseforening.
Helle Hvenegård fortalte inspirerende om de to værker og arbejdet dermed, og to deltagere af de over 60 fremmødte kunne berette om deres kontakt med Kvindelig Læseforenings bibliotek, mens det endnu lå i Gammel Mønt.

Medlemstal og kontingent
Op til generalforsamlingen har vi, efter en grundig gennemgang af medlemsskaren, i alt 221 medlemmer, lidt færre end sidste år.
Medlemskabet er stadig billigt. 300 kr. for institutioner, 150 kr. for personlige medlemmer og 100 kr. for pensionister, studerende og ledige, og det er uændret siden år 2000.

Styrelsen
Generalforsamlingen i 2008, med lektor Carl Gustav Johansen som dirigent, genvalgte Bente Kaspersen, Laura Skouvig, Steen Bille Larsen og Mette Stockmarr til styrelsen og Anna Skov Fought og Andrew Cranfield som suppleanter. Som revisorer genvalgtes Inger Mathiesen og Inge Selfort og som revisorsuppleant Ellen Warrer Bertelsen.
Ud over de nævnte består styrelsen af Ole Harbo, Johannes Balslev og Søren Carlsen.

Andre emner
Selv om det allerede er nævnt skal her gentages, at vi d. 19. februar for 3. gang har uddelt Werlauff-prisen for et bibliotekshistorisk arbejde af særlig værdi til Helle Hvenegård Lassen. Prisen er på 20.000 kr.
Sidste år udskrev vi en prisopgave om erhvervslivets biblioteker i Danmark. Der var afleveringsfrist d. 31.8. 2008 og der indkom en besvarelse. Denne blev af styrelsen godkendt til at modtage prisen på 20.000 kr., og den vil senere på året blive udgivet, og der vil blive afholdt et arrangement i den anledning. Prismodtageren er Carl Gustav Johansen.
Det er efter styrelsens opfattelse en særdeles god måde at støtte den bibliotekshistoriske forskning på, og fremgangsmåden vil sikkert blive anvendt igen.
Endelig skal det nævnes, at styrelsen arbejder på et projekt om en publikation af dansk bibliotekshistorie.

Jeg vil slutte med at takke de institutioner og personer, der i årets løb har gavnet selskabet på mange måder. Det gælder Kunstbiblioteket og dets leder, Patrick Kragelund for dagens arrangement og Det kongelige Bibliotek og Danmarks Biblioteksskole for støtte til møder, publikationer m.v.

Styrelsens planer for det kommende år
Efter generalforsamlingen vil direktør Patrick Kragelund orientere om biblioteket og fremvise lokalerne.

Den 13. juni er der udflugt til Nyborg og Kerteminde, og indkaldelse hertil er sendt særskilt til alle medlemmer. Der har indtil nu meldt sig 17 deltagere. Fristen udløber i dag.
19.-20. september er der besøg i Viborg og på Hald Hovedgård. Arrangementet bliver som det til Nyborg. Der fastsættes et mødetidspunkt i Viborg, hvorefter selskabet sørger for bustransport lokalt. Der overnattes på Hald Hovedgård.
Tilmeldingsblanketter vil blive udsendt i juli måned.

Som nævnt vil der blive afholdt et medlemsmøde i anledning af prisopgaven, hvor modtageren vil fortælle om sit arbejde, og bogen vil blive præsenteret. Datoen vil blive fastlagt, når bogen går i trykken og stedet vil blive Novos bibliotek i Bagsværd.

Julemødet er planlagt til at finde sted på Det kongelige Teaters Bibliotek og Arkiv, den 3. december kl. 17.
For 2010 arbejdes der med flere muligheder, men det kan endnu ikke afsløres, hvad der kommer til at ske her, men en studietur til Oslo indgår i planerne.

Styrelsens konstituering 2009-2910

På møde 24. juni 2009 konstituerede styrelsen sig således – uændret i forhold til 2008-2009:
Formand: Ole Harbo, næstformand: Bente Kaspersen, kasserer: Johannes Balslev og sekretær: Mette Stockmarr.

Fra sommerudflugten til Nyborg og Johannes Larsen Museet i Kerteminde

17 medlemmer deltog lørdag 13. juni 2009 i Selskabets sommerudflugt til Nyborg Bibliotek og Johannes Larsen Museet i Kerteminde og havde en pragtfuld tur, både oplevelsesmæssigt og vejrmæssigt.
De fleste ankom med tog til Nyborg, og efter transporten til Nyborg Bibliotek fortalte Nan Dahlkild om bygningens historie, arkitektur og placering i landskabet.
"Biblioteket er et af mellemkrigstidens sidste nybyggede biblioteker, og det kom på flere måder til at repræsentere en syntese i periodens kulturpolitik og biblioteksarkitektur..." skriver Nan Dahlkild i sin ph.d. afhandling i afsnittet om *Det åbne biblioteksrum. Funktionel tradition og moderat modernisme 1939-1943.*

Biblioteket er tegnet af Erik Møller og Flemming Lassen og stod færdigt i 1939.

Det ligger på en halvø i voldgraven foran Nyborg Slot som to rødstenslænger forbundet af en lav glasgang, der også er indgang til biblioteket og bibliotekshaven. Den åbne og imødekommende udformning brød med samtidens monumentale biblioteksarkitektur og blev et epokegørende hovedværk inden for en ny bibliotekstype, hvor den lette adgang, de frie rumlige forløb og indretning med lyse træmøbler udtrykte demokratisering af folkeoplysningen og forestillingen om kulturen til folket – som Nan Dahlkild udtrykker det.
Interiøret er udformet specielt til biblioteket i samarbejde med møbelarkitekt Hans J. Wegner. Væggene i udlån og læsesale er beklædt med lyse ahornspaneler fra gulv til loft, ligesom borde, stole og reoler også er ahorn.
På mødet udtrykte Nan Dahlkild det rammende således: Nyborg Bibliotek er ikke et "videnstempel", men et funktionelt, moderne, åbent humanistisk byggeri – der lægger vægt på oplysning.

Overbibliotekar Birgitte Haugbøl fortalte om Nyborg bibliotek i nutiden og om hvor spændende – og dog nogen gange udfordrende – det er, at arbejde i lokaler, som i den grad har en god historie, men som også kan virke hæmmende.

Vi var rundt på hele biblioteket, i udlånslokaler, i kælder og på kontorerne. Og vi så også Birgittes (berømte) kontor – et lokale der emmer af historie og stolthed. Biblioteket er fredet, og der må kun ske meget begrænsede ændringer. Biblioteket ser derfor gerne, at der kommer et nyt biblioteksbyggeri. Har også været drøftet, men det er endnu uvist, hvornår planerne evt. realiseres.
Nyborg Bibliotek er i dag hovedbibliotek i den nye Nyborg kommune, som fra 2007 også omfatter de tidligere kommuner Ørbæk og Ullerslev.

Biblioteket bød på kaffe, rundstykker og frugt, og selskabet fortsatte med bus til Kerteminde for at se Johannes Larsens Museum – absolut også et besøg værd. Det er ikke bare et museum. Det er et museumskompleks. Hele området tjente som bolig, atelier, værksted mv. for Johannes Larsen og hele hans familie og medarbejderstab. Det store areal med flere huse - bygget til forskellige formål – ligger naturskønt ud til Kerteminde Bugt.
En lækker frokost blev nydt i museets cafe, hvorefter der var tid til at besigtige udstillinger og bygninger og nyde hele arealet.

Gæsterne blev rettidigt afleveret ved Nyborg station, og en dejlig sommerudflugt var slut – alle godt mættet af gode oplysninger, dejlige sanseindtryk, og en fin stemning blandt deltagerne.

Kommende arrangementer

Selskabets julemøde 2009 afholdes torsdag 3. december kl. 17 i det Kongelige Teaters Arkiv og Bibliotek. Det udsendes nærmere information og besked om tilmelding mv. Der vil være plads til max. 25 personer

I anledning af sit 25 års jubilæum udskrev Dansk Bibliotekshistorisk Selskab i 2008 en prisopgave om emnet Erhvervslivets biblioteker i Danmark. Der indkom en besvarelse, som Selskabets styrelse har besluttet at honorere, og den bliver udgivet som bog i 2009. Selskabet afholder et arrangement om emnet, når dato for publikation er kendt. Også det vil der blive udsendt nærmere information om.

En særlig opfordring til medlemmerne...

Ved Selskabets arrangementer sker det, at tilmeldte ikke møder frem. Der kan være flere gode årsager, som Styrelsen ikke ønsker at blande sig i, men hvis man har tilmeldt sig et arrangement og ikke kan deltage, opfordres man til at melde afbud – samme sted som man har tilmeldt sig. Derved vil andre, som evt. står på venteliste, kunne få tilbud om at deltage. Opfordringen blev givet af formanden i beretningen 2008-2009, hvor kun 18 (ud af 25) tilmeldte mødte op til arrangementet på Dronningens Håndbibliotek på Amalienborg.
Opfordringen skal blot gentages her – i Bib-Hist.

ISSN 1603-1113
BIB-HIST er udgivet af Dansk Bibliotekshistorisk Selskab.
Dette nummer er redigeret af Bente Kaspersen (ansv.).
Afleveret til tryk, uge 37, 2009

Abonnement opnås ved medlemskab af foreningen.
Indmeldelse sker til Johannes Balslev,
Gartnerparken 22, 4654 Fakse Ladeplads (E-mail: balslev@fakse-ldp.dk).

Medlemskab koster for institutioner: 300 kr., for personlige medlemmer: 150 kr. (pensionister, studerende og ledige dog 100 kr.)

Selskabets hjemmeside: www.bibliotekshistoriskselskab.dk